

Aprendre junts: clubs de lectors i sentit de la pertinença

L'experiència de conduir clubs de lectura és una de les més satisfactòries de la meua trajectòria professional. En aquests espais de conversa he viscut confiança i confidències, un clima de proximitat i escolta, d'empatia, aquest ambient dialògic que va deixar dit Paulo Freire. Els he coordinat en escenaris molt diversos –col·legis, escoles de mares i pares, biblioteques públiques, centres de formació del professorat o de temps lliure–, i amb diferents participants –adults, xiquets i xiquetes, joves o docents–. Sempre han propiciat temps per a l'intercanvi i el descobriment que deixen empremta. Vull compartir algunes claus perquè això passe.

Diàlegs entre lectors

M'agrada fer èmfasi en la dimensió interpersonal de l'activitat: els clubs

de lectura estan formats per persones que es troben amb un tema comú de conversa, les seues lectures de cada llibre, però els diàlegs del qual solen transcendir allò textual, establint interaccions, coincidències, divergències i complicitats que van més enllà del que s'ha llegit.

Significat i sentit

Cada lector o lectora extrau la seua interpretació del significat del text, un sentit que connecta amb les lectures prèvies, la memòria personal i familiar... Amb el bagatge personal previ i inseparable de la interpretació de cada text que llegeix.

Diversitat i construcció compartida

Aquesta diversitat d'interpretacions no és un problema ni un motiu de litigi, no n'hi ha una de superior a

una altra, sinó el germen d'aquesta complementarietat dialogada que genera construcció compartida de sentit per part de cada grup de lectors i lectores que constitueixen un club.

Idees i emocions

La construcció de sentit compartit es produeix a través de l'expressió d'idees i emocions, és a dir, de diferents registres de pensaments que interactuen a l'àmbit del club per mitjà de diàlegs que comuniquen sensacions, vivències, records... a partir de la lectura, de les lectures.

Paraules i pertinença

Aquestes paraules que expressen idees i emocions venen del text llegit i/o de les ments dels lectors i lectores i, en ser dites davant els altres, en fer-se presents, en ser

verbalitzades i escoltades, configuren una xarxa de persones en interacció cooperativa, persones que desenvolupen sentit de pertinença en reconèixer-se mútuament com a participants en un ambient, una xarxa teixida amb llenguatge i experiència.

Literatura de qualitat i llibres adequats

Perquè la paraula circule amb llibertat al club de lectura, perquè es genere el sentit de pertinença, hi ha un requisit rellevant: l'elecció dels llibres que es proposen com a lectures ha de barrejar el criteri de qualitat literària –siguen lectures per a xiquets i xiquetes o per a adults, siguen còmics i llibres il·lustrats, novel·les, assajos o poesia–, amb adequació a la competència lectora dels participants. Amb un exemple s'entendrà ràpid: *El Quixot* en versió original –castellà del segle XVII– és una obra de gran qualitat literària però no és una lectura adequada per a un xiquet o xiqueta de 8 anys o per a un adult nouvingut de l'estranger que encara no domina la llengua.

Per això, convé que la persona que coordina el club tinga en compte els interessos dels integrants abans de proposar un repertori complet de lectures per a un trimestre o un curs, explorar abans de prendre decisions definitives, i anar del que és senzill al més complex.

Conversar entre iguals, escoltar sense jutjar

Quan arriba el moment de compartir impressions, els participants han

de sentir-se lliures per opinar sobre les seues experiències: una lectura pot no agradar, no passa res, l'important és saber per què, què no va agradar, la temàtica, el punt de vista narratiu, el llenguatge, el to... D'aquesta manera, s'aniran clarificant les preferències de cadascú, però, sobretot, cada persona sentirà que té un lloc al grup.

Escoltar sense jutjar és rellevant: allò que diu l'altre té valor, encara que jo no ho compartisca del tot. Té el valor de la mirada, de la història de vida. El que importa és conèixer-ne les raons, els motius, que els compartisca amb els altres. A això ajuda parlar en primera persona: «Jo pense...», «A mi em sembla que...».

Obrir el ventall de les interpretacions

Quan el clima dialògic està activat, les diferències de parers són enriquidores, generen coincidències o percepcions oposades. L'interessant és intentar aprofundir en les interpretacions divergents, cercar connexions, ampliar i estendre, connectar amb la memòria, amb altres textos, amb les vides. Així és com gaudim de les trobades: trobades entre persones diverses, entre parers oposats però explicables o complementaris; com ens divertim i com sentim que aprenem junts, de/amb/per als altres.

Aprendre junts és un acte alliberador i alegre: poques vegades recorde haver riu tant a la meua vida d'adult com a les sessions d'aquell Club de lectura de l'ONCE a Pamplona,

que vaig coordinar cap al 2013 i el 2014; però no perquè els llibres que llegíem foren d'acudit i rialla, sinó per les interpretacions que solien encadenar diversos dels integrants, l'humor i la retroalimentació dels quals resultaven més que graciosos, divertits. Quines bones estones i que agraït!

I és una ocasió per a les troballes: en poques ocasions he vist tanta cara de sorpresa en professors i professores i famílies com quan escoltaven les opinions de xiquets i xiquetes de 9 o 10 anys al Club de lectors del col·legi públic Sancho III el Mayor de Nájera (La Rioja), que compartien els uns i els altres. Els seus comentaris resultaven precisos i argumentats, i generaven un reconeixement de les seues capacitats poc freqüent perquè, habitualment, se'ls atorga el paper d'aprenents, encara que, com explica la filòsofa Marina Garcés a *Escola d'aprenents*, tots ho som durant tota la vida.

Tot això és el que pot aportar la participació en clubs de lectura, a més de *bones lectures*, aquelles que C. S. Lewis va identificar com les que aconsegueixen connectar amb inquietuds i expectatives, intimitat, dilemes o dubtes, records; les que atresoren aquesta bellesa que som capaços de gaudir, un llenguatge sonor, connotatiu, eloqüent, punts de vista originals, mirades que sorprenen. És a dir, la millor vivència de la literatura. La que és memorable.